

Perssamenvatting Churchill lezing, 21 november 2024

Onze waarden nieuw leven inblazen

De Europese Unie is succesvoller dan Churchill zich in 1946 had kunnen voorstellen. Met 27 lidstaten, 450 miljoen burgers en nog meer landen die hun lidmaatschap voorbereiden en in de wachtkamer staan. De Europese Unie vormt de grootste interne markt ter wereld, is rijk, goed opgeleid, vrij; als je een onwetend, ongeborn kind zou vragen 'waar zou je geboren willen worden en wanneer?' zou het antwoord waarschijnlijk zijn 'laat het in het Europa zijn van de 21e eeuw'.

Het is onze plicht om de waarden waarvoor onze voorouders vochten, offers brachten en stierven, nieuw leven in te blazen. Hun erfenis leeft voort in de NAVO en de EU. Dit is echter geen vanzelfsprekende nalatenschap, maar een die we voortdurend moeten koesteren en versterken. Onze democratieën voeren zichzelf niet uit en zijn ook niet onomkeerbaar. Op dit moment worden ze zelfs van binnenuit en van buitenaf aangevallen. Meer dan 1000 dagen zijn verstreken sinds Poetin Oekraïne binnenviel in een poging om een onafhankelijke Europese natie aan zijn rijk toe te voegen. Poetin voert oorlog tegen alle liberale democratieën in Europa. Hij deinst nergens voor terug om onze naties te destabiliseren en zijn handlangers en bewonderaars aan de macht te helpen, om zo het weefsel van onze democratie te ondermijnen.

Europese defensiepijler

De EU begint in te zien dat het uitbesteden van het buitenlands en veiligheidsbeleid een te hoge prijs heeft. De begrijpelijke reflex van velen om het dan maar "alleen te doen" moet echter vermeden worden. "America First" verandert al snel in "America Alone", en dat is een gegarandeerd recept voor mislukking. Dat betekent echter niet dat Europa niet méér kan doen. Integendeel: de EU zal meer verantwoordelijkheid moeten nemen. Dit betekent een grotere verhoging van defensie-uitgaven, een intensievere samenwerking, en een verdere integratie van defensie- en veiligheidsbeleid, van civiele tot militaire capaciteiten.

70 jaar na het voorstel voor een Europese Defensiegemeenschap zien we nog steeds 27 afzonderlijke nationale legers. Als we echt willen toewerken naar een Europese defensiepijler, moeten we onze defensiesystemen verder integreren en te investeren daar waar we tekortschieten. Europa geeft meer uit aan steun voor Oekraïne dan de Verenigde Staten. Maar met de recente verkiezingen in de VS is het onvermijdelijk dat de Europeanen bereid moeten zijn om meer te doen.

Dreiging van extreemrechts

Valse patriotten van extreemrechts verzwakken ons met hun retoriek die alleen ten doel heeft om verdeeldheid te zaaien. Het is een bewuste verdeel- en heersstrategie. Maar nationalisme biedt geen bescherming. Er bestaat geen toekomst waarin burenen, met wie we een gemeenschappelijk lot delen, lijnrecht tegenover elkaar worden gezet. Valse beloften bieden geen oplossingen. Het tot zondebok maken van de 'ander' biedt geen troost. Het creëren van vijanden binnen Europa helpt alleen de autocraten buiten en, jammer genoeg, ook binnen onze Unie. Er is altijd een gemeenschappelijke basis geweest die bestond uit gedeelde waarden, zoals respect voor de rechtsstaat, voor feiten en voor onze fundamentele vrijheden. Die grenzen zijn volledig vervaagd, en soms zelfs overschreden. We hebben het gezien in Zweden, Spanje en Nederland,

waar partijen die vroeger tot het centrum behoorden nu samenwerken met extreemrechts.

We zien het nu ook in het Europees Parlement. Vorige week zagen we de nieuwe 'bromance' tussen radicaal rechts en de Europese Volkspartij in de praktijk toen ze gezamenlijk wetgeving om ontbossing tegen te gaan torpedeerden. De EVP wil een constructieve partner in Europa zijn, maar in werkelijkheid werkt men hard aan het ondermijnen van de waarden waarop de EU is gebouwd.

Het legt de komende jaren een zware verantwoordelijkheid op de schouders van sociaaldemocraten en groenen. We zullen niet toekijken wanneer de rechten en belangen van Europeanen worden ondermijnd.

Een steeds hechtere unie

We kennen allemaal de Amerikaanse droom - maar wat is de Europese droom? Na de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog stelde Churchill een 'act of oblivion' voor; vergeten en vergeven, om vooruit te kunnen en toe te werken naar een vreedzamere toekomst. In de decennia die volgden, bouwden we een collectief beeld op van Europa als baken van mensenrechten en democratie. De Verdragen van Rome, ondertekend in 1957, legden de basis "voor een 'steeds hechtere unie' tussen de volkeren van Europa." Gezien de grote uitdagingen waar we vandaag voor staan - en waarvoor we alleen oplossingen kunnen vinden als we samenwerken - moeten we zonder aarzeling pleiten voor een "steeds hechtere unie" om een antwoord te hebben op de agressie van Poetin in het oosten, om de klimaatcrisis aan te pakken, en om onze concurrentiepositie in de wereld te versterken.